

5. Roher E. M. *Suffering in Silence: Teenagers and Suicide*. Education law newsletter. Borden Ladner Gervais LLP, 2012. 20 p.
6. Нериз Е. Лучшие методики против буллинга. 2018. URL : [https://www. b17.ru/blog/99006/](https://www.b17.ru/blog/99006/). (дата обращения: 23.02.2021).
7. What is Bullying. (n. d.). Stopbullying.gov. An official website of the United States government. URL : <https://www.stopbullying.gov/bullying/what-is-bullying>. (дата звернення: 23.02.2021).
8. Addressing Bullying in School Act (Northern Ireland). (2016). URL : https://storage.googleapis.com/siteassetsswd/338/downloads/Addressing_Bullying_in_Schools_Act_Northern_Ireland_2016.pdf.

Юлія ЛЕБЕДЄВА

викладач кафедри загальноправових дисциплін Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ (м.Дніпро, Україна)

ГЕСТАЦІЙНЕ СУРОГАТНЕ МАТЕРИНСТВО ЯК РЕПРОДУКТИВНЕ ПРАВО ЛЮДИНИ: ПРАКТИКА ЄСПЛ

Гестаційне сурогатне материнство – це допоміжна репродуктивна технологія, за якої сурогатна мати добровільно погоджується виносити та народити дитину, що не матиме з нею біологічного зв'язку і яку потім буде передано на виховання генетичним батькам. Важливо, що сурогатна мати більше не буде пов'язана жодними правами чи обов'язками з такою дитиною [1].

Справи, що стосуються гестаційного сурогатного материнства, пов'язані переважно з положеннями статті 8 (право на повагу до приватного та сімейного життя) Європейської конвенції з прав людини (Далі – ЄКПЛ) [2]. Так, з метою встановлення наявності втручання влади у приватне та сімейне життя заявників та дотримання справедливого балансу порушених інтересів, Страсбурзький суд перевіряє, чи було таке втручання законним, чи переслідувало законну мету і чи було воно пропорційним переслідуванню цілям [3].

Варто зазначити, що ставлення до сурогатного материнства суттєво відрізняється у країнах Європи, що призводить до відмінностей у внутрішніх правових режимах країн-членів Ради Європи. Зіткнувшись із різноманітними підходами, Європейський суд з прав людини (Далі – ЄСПЛ) намагається забезпечити гарантовані ЄКПЛ права у контексті сурогатного материнства. Зокрема, зазначене питання ЄСПЛ було розглянуто у показових справах П. та К. проти Італії [4], М. проти Франції [5] та Л. проти Франції [6].

Справа П. та К. проти Італії стосувалася опіки над дев'ятимісячною дитиною, яка народилася в Росії в результаті договору про гестаційне сурогатне материнство, укладеного між російською жінкою та італійською парою (заявники). Утім, згодом з'ясувалося, що останні не мали біологічної спорідненості з дитиною. Заявники скаржилися, зокрема, на вилучення у них дитини, а також на відмову визнати встановлені за кордоном відносини між батьками та дітьми шляхом реєстрації свідоцтва про народження дитини в Італії [4].

Велика Палата одинадцятьма голосами проти шести констатувала відсутність порушення статті 8 Конвенції. Так, зважаючи на відсутність будь-якого біологічного зв'язку між дитиною та заявниками, коротку тривалість їх відносин з дитиною та невизначеність зв'язків між ними з юридичного боку, а також, незважаючи на наявність батьківського піклування та якість емоційних зв'язків, ЄСПЛ дійшов висновку, що між заявниками та дитиною не існувало сімейного життя. Проте Судом було встановлено, що заходи, які заперечуються, належали до сфери приватного життя заявників. Велика Палата також визнала, що оспорювані заходи переслідували законні цілі запобігання заворушенням та захисту прав і свобод інших осіб [4].

Показово, що Страсбурзький суд вважає обґрунтованим прагнення італійської влади підтвердити виняткову компетенцію держави визнавати законні відносини між батьками та дітьми лише у разі наявності біологічного зв'язку чи законного усиновлення з метою захисту дітей. Велика Палата також визнала, що італійські суди, зробивши висновок про те, що дитині не буде завдано серйозної чи непоправної шкоди внаслідок відлучення, встановили справедливий баланс між різними інтересами, залишаючись при цьому в межах

простору для маневру («воля розсуду»), доступного їм [4].

Наведене рішення має велике значення, оскільки встановлює нові стандарти з точки зору концепції сімейного життя відповідно до статті 8 Європейської конвенції з прав людини.

Справи М. проти Франції та Л. проти Франції стосувалися відмови у визнанні дитячо-батьківських відносин, що були юридично встановлені у Сполучених Штатах між дітьми, народженими в результаті сурогатного материнства, та парами, що вдалися до такої репродуктивної технології. В обох випадках заявники скаржилися, зокрема, на те, що на шкоду інтересам дітей вони не змогли домогтися визнання у Франції відносин між батьками та дітьми, які були законно встановлені за кордоном [5–6].

ЄСПЛ спочатку зазначив, що у цих справах стаття 8 ЄКПЛ застосовна як в аспекті «сімейного життя», так і в аспекті «приватного життя». З одного боку, справді не було жодних сумнівів у тому, що заявники дбали про дітей як батьки з моменту їх народження, і жили разом у спосіб, що не відрізнявся від «сімейного життя» у загальноприйнятому значенні цього слова [5, 6]. З іншого боку, право на ідентичність є невід'ємною частиною концепції приватного життя, і існує прямиий зв'язок між приватним життям дітей, народжених у результаті сурогатного материнства, та юридичним визначенням їхнього батьківства.

Суд також зазначив, що втручання у право заявників на повагу до їх приватного та сімейного життя внаслідок відмови французької влади визнати законні відносини між батьками та дітьми було «передбачено законом» за змістом статті 8 Конвенції. ЄСПЛ визнав, що втручання переслідувало дві законні цілі, перелічені у статті 8, а саме «охорону здоров'я» та «захист прав і свобод інших осіб». У зв'язку з цим акцентовано увагу на тому, що відмова французької влади визнати правові відносини між дітьми, народженими внаслідок сурогатного материнства за кордоном, і парами, що вдалися до такої технології, впливає з бажання перешкодити французьким громадянам вдаватися до послуг репродуктивного здоров'я за межами Франції [5–6].

Підсумовуючи вищевикладене, зазначимо, що зміни у глобальних показниках безплідності, поява нових сімейних структур та просування допоміжних репродуктивних технологій є факторами, що впливатимуть на майбутній розвиток правової бази у сфері сурогатного материнства.

Незважаючи на зростаючий транснаціональний ринок комерційного сурогатного материнства, в багатьох країнах права сурогатних батьків, передбачуваних батьків або дітей досі не містять належної правової регламентації. Це вказує на нагальну необхідність нормативної гармонізації, спеціально призначеної для забезпечення репродуктивних прав людини.

Варто зазначити, що врегулювання гестаційного сурогатного материнства вимагає визнання вагомості права на ідентичність як аспекту права на повагу до приватного життя. Так, у контексті зазначеного права поняття ідентичності має бути надана ширша інтерпретація, яка охоплює відносини дитини з генетичними, гестаційними та передбачуваними батьками, і, отже, мають застосовуватися вузькі межі розсуду до втручання держави у правовий статус дітей, народжених сурогатною матір'ю.

1. Aznar J., Martínez Peris, M. Gestational Surrogacy: Current View. *Linacre Q.* 2019, № 86. P. 56–67.

2. Wennberg A.L. Social freezing of oocytes: A means to take control of your fertility. *Upsala J. Med. Sci.* 2020. № 125. P. 95–98.

3. Bertelli M., Paolacci S., Placidi G. et al. Combined use of medically-assisted reproductive techniques: A new bioethical issue. *Acta Biomed.* 2020. № 90. P. 58–61.

4. Paradiso and Campanelli v. Italy of European Court of Human Rights. no. 25358/12, 24.01.2017. URL : [https://hudoc.echr.coe.int/eng-press#%7B%22itemid%22:\[%22003-5608252-7087738%22\]%7D](https://hudoc.echr.coe.int/eng-press#%7B%22itemid%22:[%22003-5608252-7087738%22]%7D).

5. Mennesson v. France of European Court of Human Rights. no. 65192/11, 26.06.2014. URL : [https://hudoc.echr.coe.int/eng-press#%7B%22itemid%22:\[%22003-4804617-5854908%22\]%7D](https://hudoc.echr.coe.int/eng-press#%7B%22itemid%22:[%22003-4804617-5854908%22]%7D).

6. Labassee v. France of European Court of Human Rights. no. 65941/11, 26.06.2014. URL : [https://hudoc.echr.coe.int/eng-press#%7B%22itemid%22:\[%22003-4804617-5854908%22\]%7D](https://hudoc.echr.coe.int/eng-press#%7B%22itemid%22:[%22003-4804617-5854908%22]%7D).